

Label

«Slovenec»

INA

JUGOSLAVIJA

pošiljajo na naslov: Novice, kopiraj se ne vračajo. - Tisk Tiskarne Edinost.

NOVICE

Naročnina za celo leto: 10 Lir; za pol leta: 5 Lir; posamezna številka 20 stotink; za inozemstvo se vračuna poština. - Oglasi, naročnina i. t. d. naj se pošiljajo na naslov: „Novice“, Trieste, Via Torre bianca 21, IV. n.

Strašilo gre po deželi

«Goriška Straža» je objavila pod gornjim naslovom ta-le uvodnik:

«Strašilo gre po deželi, strašilo komunizma. Iz zatišja je začel lezti primorski komunizem spet na dan. Ali ga poznate, ali se ga še spominjate, kmetje in delavci goriške dežele?»

Kdo se ne bi spominjal rdečega vala, ki je zalil primorsko deželo pred tremi leti! Kako bi mogli naše ljudstvo pozabiti na svoje komunistične prijatelje! Koder je primorski komunizem hodil, je pustil za seboj razvaline. Razvaline v družinah, razpor v občinah, sovraštvo proti veri. Dušil je ljubezen do slovenske zemlje in kulture. Toda priznati je treba, da so primorski komunisti za slovensko deželo mnogo napravili. Napol do zidane hiše, ki jih je gradila komunistična družba «Čerg», so najvidnejši in nazgovornejši spomeniki komunističnega dela. Ne po njih besedah, po njihovem delu jih je ljudstvo spoznalo!

Komunizem je hodil po Julijski Krajini prešeren in mogočen. Kar na lepem pa je začel hirati in potem se je zrušil. Kdo je vrgel primorski komunizem ob tla? Mar so ga fašisti? Ne! Komunistično stranko v naši deželi je ubilo delovno ljudstvo samo. Naši ljudje so začeli misliti z lastnimi možgani. In so dognali: Komunisti imajo mnogo besed, mnogo kričavih manifestov, — dela pa nič! Komunisti znajo podirati, zidati ne znajo. Zato je ogromna večina slovenskega delovnega ljudstva odklonila komunistične nauke. Zakaj preveč bistri in brihtni so naši ljudje, da bi pričakovali osvobojenja in pravice od ljudi, ki so do ušes zakopani v materijalizem.

Ko je fašizem naskočil vladu, so se zadnji ostanki komunistov poskrili. Zavedno delovno ljudstvo je ostalo na bojišču osamljeno. Ko so

na slovenski ni bilo več slovenska šola — Slovenski diš — komunistov to ne briga. Slovenski uradniki, pravi proletarci so izgubili kruh — komunistom to ni nič mari. Naše občine so bile v nevarnosti, da gredo v pogubo — komunisti žvižgajo na to. Stotine invalidov čakajo na pokojnino — komunisti pa jim ne pomagajo, njih poslanci se za te največje reveže ne zmenijo.

Toda komunisti so vendar največji prijatelji ljudstva!

Seveda so. Primorski komunisti so v 'zlahti s tistim socialističnim voditeljem, ki je dejal sestradanemu delavcu, ki ni imel koščka kruha za večerjo: «Počakajte, da pride revolucija!»

Tako odgovarjajo komunistični voditelji kmetom, ki jih tlači vinska kriza, zakon o žganjekuhi, tako odgovarjajo kolonom, tako se odrežejo delavcem, ki so brezposelni, tako tolažijo celo ljudstvo, ki se bori za narodni obstoj z bobnečo puhlico: «Počakajte, da pride revolucija!» Nje pa od nikoder ni in je ne bo.

Zato mi komunistično strašilo vedro pozdravljamo, ker vemo, da naše zavedno ljudstvo zahteva vsakdanjega, stalnega, pozitivnega dela, na obljube, ki vise v zraku, pa nič ne da.

Kakor vidimo, nastopa goriški list zelo ostro proti komunistični propagandi med našim ljudstvom. Ne katere stvari, ki jih zgoraj navaja, smo mi že zdavnaj in ponovno poučevali, toda v odgovor nam je tukajšnji «Mači list» (ki ga pišejo... isti ljudje kakor «Goriška Straža») zabrusil v obraz, da smo — kapitalisti! Radovedni smo, kaj bo sedaj rekel svojemu goriškemu bratcu in kako bo skušal pred slovenskim ljudstvom olupšati svojo politiko dveh stolčkov.

Novice iz vsega sveta

Boj z volkovi

Iz Sušaka poročajo: V nedeljo jutraj so prispeli semkaj Ljubljancani Rejec, Breznikar in Ambrožič, ki so potovali preko Kočevja na Sušak. Ko so šli skozi gozdove pri Fuzinah, so naleteli na čredo volkov. Bilo jih je 10 do 15. Šele po enournem boju se jim je posrečilo pognati lačne zverine v beg. Dva volkova sta bila med bojem ubita. Včeraj jutraj je odšla iz Sušaka močna ekspedicija lovcev za volkovi. To je že četrti slučaj, da so bili napadeni v dotični šumi ljudje od volkov, ki pa so bili vedno pregnani.

Ruska žena in njeni otroci

V Moskvi je te dni posebno sodišče razsojalo v sledečem slučaju: Delavec Mihajlov, ki je preje živel s svojo ženo v lepi slogi, je tožil svojo ženo zaradi zanemarjanja otrok in gospodinjstvih dolžnosti. Žena, ki je tudi delavka, posveča ves prosti čas javnemu delu, svoje otroke pa pušča brez nege in nadzorstva. Kot državni pravdnik je na razpravi nastopal mlad delavec, ki je v svojem govoru naglašal, da je umetno uvajanje novega družabnega reda škodljivo in da preti družinam propad. Žene, kakor je Mihajlova, bodo iz navdušenja za javnost morda rešile tisoč zapuščenih otrok, istočasno bodo pa dvatisoč svojih lastnih otrok izročile pogubi. Može bodo v žalosti iskali pozabljenja v krčmi in pri izgubljenih ženskah. Mihajlova in nje zagovornik sta naglašala, da je javno delo za uveljavljanje komunističnega družabnega reda prva skrb in najbolj zaslužno. Sodišče je bilo istega mnenja in je Mihajlovo oprostilo.

Maščevanje po 238 letih

Krvna osveta je najbolj v navadi pri albanskih plemenih, toda sedaj je dose-

gel rekord v krvni osveti Švicar. Leta 1686. je vitez Schwannen blizu Basela poklical k sebi nekega Jancha ter ga dal po svojih slugah ubiti pod pretvezo, da mu je onečastil hišo. Zločin je ostal nekažnovan. Nedavno je potomec tega Jancha naletel na Schwanovega potomca ter ga ustrelil, da maščuje smrt svojega pradedu.

Kopanje v čaju

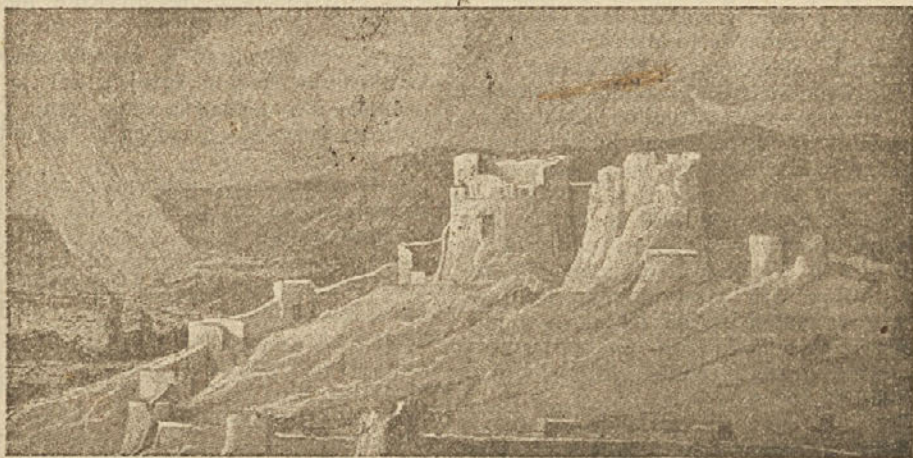
V starem veku so se dozorele lepote kopale v osličnem mleku, kateremu so pripisovale svojstvo, da povzroča baršunasto in nežno polt. Današnje Evine potomke poznajo vse tajnosti dišečih pomad, ki jih izmišljajo najboljši strokovnjaki in kemiki za negovanje telesne ženske lepote. Mlada Američanka mis Nora With, ravnateljica zavoda za negovanje lepote, pa zamuje vsa novodobna sredstva ter priporoča kopanje v najboljšem čaju, češ da edino take kopeli dajejo baršunasto in nežno polt. Recepta te «Nore» so se mahoma oprijele stare in mlade Američanke, a bo gotovo našel posnemovalke v Evropi.

Stara benečanska dvoreznost

Ko je Francija premagala Španijo, je predsednik beneške republike Franciji čestital, obenem pa izrazil Španiji sožalje. Ko se je francoski poslanik zaradi take dviložnosti pri beneškem predsedniku dviložil, mu je ta mirno odgovoril: «Naša republika se ravna po sv. pismu, ki uči: Veselite se z veselimi in žalujte z žalostnimi.»

Koliko prehodi gospodinja, ko kuha kosilo

Neka Američanka je spomočjo pedometra (korakoštevca), ki je v rabi pri športnikih, dognala, da prehodi gospodinja, ko pripravlja kosilo za svojo družino, dnevno 5 milj ali 8 kilometrov.

STARI VIPAVSKI GRAD. (Glej podlistek o srednjeveških gradovih)

Srečanje človeka s človeško opico

Po pripovedovanju prebivalcev otoka Sumatra, žive daleč v gorovju na južnem delu otoka, takozvane človeku podobne opice, katerim pravijo «sedap». Holadska vlada bo poslala na otok Sumatro posebno naučno komisijo, da ugotovi, koliko je na tem resnice. Medtem objavlja revija «Tropična perioda» pripovedovanje Holandca Van Herwardena o njegovem srečanju s tako opico na Sumatri l. 1923.

«Odšel sem bil nekega dne v oktobru na lov v gore in se ustavil pod nekim drevesom ter čakal, kdaj se pojavi divjačina. Nenadoma je nad menoj nekaj zasumelo.

Ko sem se ozrl, nisem na prvi mah ničesar opazil. Šele ko sem ponovno pregledal vso okolico in hodil nekaj časa okrog drevesa, sem zagledal čudno bitje, poraščeno s črno dlako in stoječe na veji. Tiščalo se je debela, kakor da se hoče skriti mojim radovednim pogledom. Obšla me je čudna radost. Takoj sem si mislil, da mora biti to sedap — človeška opica. Položil sem puško na tla in udaril parkat z roko po drevesu. Tedaj se je nagnil moj kosmat znanec v stran, tako da sem lahko videl lase na glavi, čelo in bistre oči, ki so me plaho gledale. Kretnje čudne živali so bile nemirne. Opazil sem, da je sedap porasel z dlako tudi po prsih in trebuhu in da je dlaka na tem delu telesa svetlejše barve, nego na hrbtu. Lasje so pokrivali glavo in segali do ramen. Glava je bila nekoliko ostrejša nego človeška, obraz malone gladek in brez kocin, čelo precej visoko. Nos širok, ali ne kakor pri opicah, kjer takoj vidimo, da se bistveno razlikujejo od človeka. Sedapov nos ima gotove nežne poteze in zaokrogno obliko. Ustnice so navadne, usta izredno široka, zobje ostri in snežno beli. Žival je bila visoka poldrugi meter. Roke so segale malone do kolen. V obrazu ni bilo nič groznega in ostudnega, dasi je bil sedap po svojih kretnjah podoben preplašeni opici. Skušal sem ga pomiriti in potolažiti s prijaznimi besedami, ali vse moje prizadevanje je bilo zastonj. Ko sem pomeril s puško nanj, sem začul otožne klice «hu, hu», ki so se takoj ponovili daleč nekeje v gorovju. Sedap je imel brčkone tovariše, ki so se mu odzvali v strahu, da mu preti nevarnost.

Slednjič sem začel plezati na drevo. Tedaj je skočil sedap z vrha drevesa na tla. Tudi jaz sem skočil za njim in zgrabil za puško, da ustrelim bežečo žival. Ko sem pomeril, me je obšlo neko čudno čustvo, kakor da se pripravljam na umor. Pustil sem zažgonetno žival, da se je skrila v pogorju...

Kako se živali ženijo?

Zanimivo opazovanje francoskega prirodoslovca. - Kako dolgo traja pri živalih zvestoba? - Papiga — vzor zvestobe, golobica — nezvesta ptica. - Stari babjek petelin. - Snubljenje in ženitev. Kako je z opicami? - Lev — vzor «mož», Ljubosumni jelen. - Žabe samice «nosijo hlače».

Neki francoski prirodoslovec, ki je mnogo opazoval živalsko življenje, piše o živalskih «zakonih» nastopno:

Pri pticah

so samice, ki si obdržijo možeka za celo življenje, zelo redke. Kot zgled zakonske zvestobe se lahko navede predvsem papiga. Pri večini ptic pa je zakon slučajen dogodek, ki se ponavlja vsako leto z drugo samico. Na pomlad je «že-

nitev», poleti se vzgajajo «otroci», jeseni pa nastopi «ločitev», ki pa ni nič bridka. Celo golob, ki velja za simbol čistosti, je strašen babjek, a tudi golobica je svojemu možu rada nezvesta. Nekatere ptice si uredijo zakonsko življenje čisto po mohamedansko. Tako je na pr. petelin jako zadovoljen sredi množice starih in mladih kur.

Ljubavno in zakonsko življenje pri pticah ima vedno eno in isto obliko: najprej snubljenje, v katerem času samica s svojo lepoto samca popolnoma omami, potem slede medeni tedni, v katerih živita novoporočenca rajsko življenje, skupno opravljata vse delo in skupno gradita gnezdo — zibelko za deco. Včasih je možek celo tako ljubozniv, da sam prevzame vsa težka dela, vendar v splošnem vlada pri pticah popolna enakopravnost moža in žene. Ta vzajemnost pri večini ptic velja tudi za čas valjenja. To se vrši tako, da bodisi samica sama vali in mož skrbi za hrano, ali pa se pri delu menjavata. Ko pridejo mladiči, se skraja delo in skrb zanje še delita, kmalu pa se začne mož rodbini odtegovati; vedno redkeje pride k gnezdju, končno izgine in samica ostane sama z zarodom, za katerega kljub moževi nezvestobi skrbi v polni meri.

Med sesavci

so vzorni zakonci le gorile, šimpanzi in orangutani. Vsji ti sklenejo zakon za vse življenje. Če jih napade sovražnik, se reši samica z mladiči, a samec se pogumno postavi po robu. Če je ženka sama, krije mladiče s svojim telesom ter se bori do smrti.

Tudi levi žive jako npravnostno zakonsko življenje, ki pa vendarle traja le gotovo dobo. Med mesojedci je sploh lev edini, ki pozna pravo zakonsko življenje. Preden si samci pribore neveste, imajo ti kralji živalstva težke medsebojne boje. Ko si je levinja izbirala moža, se vsi drugi tekmovalci ponosno vdajo v svojo usodo. Novi par živi precej časa v lepi zvestobi. Samec je jako vpluden in prepušča običajno najboljši komad plena ženi in ne je prej, dokler ni ta sita. Svoje potomce ljubita naravnost slepo. Mati boža in liže mladiče, se igra z njimi in jim dovoljuje vsakovrstne razposajenosti, samo da so zadovoljni.

Pri večini sesavcev pa zakonsko življenje ni tako lepo. Čas zakona traja pri nekaterih kvečkjem nekaj dni ali celo le nekaj ur, potem pa gresta mož in žena zopet vsak svojo pot. Samice uživajo tako popolno svobodo, katero jim začasno krati le skrb za vzgojo mladičev. Pri mnogih sesavcih ima možek po več ženk, katerim vlada kot pravcati trinog, tako n. pr. pavijan, ki svoje žene muči in pretepa. Pri jelenih, prežvekovalcih in drugih imajo ženske boljše usodo; samec ima sicer več soprogo, a te so proste in smejo delati, kar jim je po volji; mož postane le takrat neprijazen, kadar vidi, da se njegove soproge pečajo z drugimi možmi. Takrat jih navadno pošteno pretepe, toda kmalu zopet pozabi na dogodek in mir nastopi zopet za zakonskim življenju.

Pri ribah

je nekoliko več čuta za zakonsko življenje, vendar je tu ženka prva, a možek podrejena oseba. Ženka se zabava, a soprogo mora biti doma pri deci ter nositi navadno vse skrbi družinskega življenja. Ženka pri ribah v večini nima drugega posla, kakor da odloži jajčeca na pripravnem mestu, a možek mora paziti na «porod» in odgojo.

TEDENSKI PREGLED

Italija

Ministrski predsednik Mussolini je imel v zbornici lahko zmago, ko je šlo za sprejetje novega volilnega reda, o katerem smo že poročali, kajti pri glasovanju je imel opraviti le s fašistovskimi poslanci, s katerimi dela, kar hoče in ki glasujejo, za kar hoče.

Opozicija ni prišla v zbornico, katere ne smatra za zakonito sestavljeno. Mussolini je torej imel lahko zmago, toda zagrenila sta mu jo v nepričakovani meri dva nova opozicionalca, ki sta našim čitateljem tudi že znana, dva ugledna bivša ministrska predsednika: Orlando in Giolitti. Reklamo smo že zadnjič: ko se dva tako ugledna politika, ki sta za ugled Italije doma in v inozemstvu zelo občutljiva, postavita proti vladajoči stranki, imata gotovo dovolj vzroka za to.

Prvi je govoril Orlando. Moral je večkrat prekiniti svoj govor, kajti fašistovski poslanci so ga motili s kričanjem in medkljucji. Glede novega volilnega reda je izjavil, da se z njim strinja, izvemši nekatere njegove člene, kakor večkratni glas itd., da pa po njegovem mnenju

ne gre za volilni red

pač za navzkrižje med tozadevno razpravo v zbornici in med političnim položajem v deželi. Dežela je sprejela vest o novem volilnem redu povsem ravnodušno, ker ima pač druge skrbi. Ko je ministrski predsednik branil volilni zakon iz l. 1923., se je izgovarjal na izrednost položaja, ki ne dopušča reform. Ali je sedaj — je vprašal Orlando — po govoru ministrskega predsednika dne 3. januarja in po dogodkih, ki so sledili, položaj urejen? Ravno razlogi, zaradi katerih se novi volilni red smatra za enega najboljših, govore proti njegovi uporabi, če se prej ne ve, kedaj in kako se bo našel izhod iz sedanjega položaja.

Med silnim hrupom je nadaljeval Orlando, da že dejstvo, da se govori o volilni reformi in da predstoji njena odobritev, vključuje možnost volitev. Govornik se noče vtikati v pravice krone v tem oziru, po njegovem mnenju pa se ne more govoriti o volitvah, dokler trajajo te razmere, v katerih so ustavljene vse svoboščine in dokler se pripravljajo novi vladni ukrepi, katerih dalekosežnosti ne more nihče preceniti. V sedanjih razmerah manjka vsa možnost, da bi mogla priti volja ljudstva do pravega izraza. Svoboda zborovanja in svoboda tiska je orožje, ki se mora v volilnem boju enakomerno porazdeliti, ker drugače dvoboj ni pošten in izraz ljudske volje je ponarejen.

Orlando sta odgovorila fašistovski poslanec Farinacci, ki bi hotel, da se položaj razčisti z ognjem in mečem, in minister notranjih stvari Federzoni.

Farinacci je šel celo tako daleč, da je z vedrim čelom dejal: «Se nikoli ni bilo v Italiji takega miru in dela kot sedaj... Razen treh bivših ministrskih predsednikov (Orlando, Giolitti in Salandra) ni v Italiji — nobenega brezposelnega». (Bog mu odpusti! Pr. u.)

Minister Federzoni je, seveda, branil ministrskega predsednika in vlado in vse, kar ona dela.

Vstal je nato Giolitti, ki je sporazumno z Orlandom poudarjal «da je nemogoče govoriti o volitvah dokler ne bo dana volilcem možnost, da svobodno izrazijo svojo voljo. Vlada je ustvarila izreden položaj, kakršnega Italija še ni videla. Tiskovna svoboda je odpravljena, pravica do zborovanja in udruževanja je potlačena, pri tisočih državljanov se vrše preiskave, tisoči se zapirajo. Toda ni dovolj: čim so izstopili iz vlade liberalni ministri, evo vlada zahteva polnomoč, da sme s kr. ukazom izpremeniti kazenski zakonik, kazenski pravni red in zakon o javni varnosti. S to polnomočjo bo lahko še bolj skrbela svoboščine in pravice državljanov...»

Ni več dovoljeno razpravljanje, ni več dovoljeno širjenje lastnih idej, kako je torej mogoče v takih razmerah resno razpravljati o volilnem zakonu, kako misliti na volitve?

Mussolini: Volitve niso blizu... Giolitti: Ali je mogoče misliti na volitve in smatrati, da bo v takih volitvah prišla res do izraza volja naroda?

Mussolini: Prišel bom v šolo k Vam, kar se tiče volitev.

Giolitti: Onega istega dne, ko bi začele volilne priprave, bi jaz imel pravico izjaviti, da so bile priprave za volitve onemogočene in da njihov izid ne odgovarja volji naroda.

Mussolini: Prišel bom k Vam po navodila za volitve!

Giolitti: Volitve, ki ste jih vodil Vi, so prinesle sem večino, o kateri se meni (ko sem bil na vladi) ni niti sanjalo! — Ponavljam: v takih razmerah so volitve nemogoče. Za nje ne prevzamem nobene odgovornosti, ne direktne ne indirektno!

Novi volilni zakon je bil, seveda, pri glasovanju v načelu sprejet, ker je fašistovska zbornica glasovala zanj. Člen glede večkratnega glasu pa je bil umaknjen.

Se preden se je zbornica zaključila do naslednjega zasedanja, ki bo bržkone prihodnji mesec, pa je pristopil k takozvani ustavni opoziciji še en bivši ministrski predsednik — Salandra. Tako ima Mussolinijeva vlada od uglednih zastopnikov liberalne stranke na svoji strani le še Sarrocchija. Nastop fašistovskih poslancev v zbornici proti trem odličnim politikom, kakor so Orlando, Giolitti in Salandra (v zbornici bi bilo kmalu prišlo do pretepa), je našel odmev tudi pri ostali izvenparlamentarni opoziciji, zavezniči parlamentarne opozicije pod vodstvom treh zgoraj omenjenih mož.

Izvenparlamentarna opozicija (demokrati, popolari, socialisti in republikanci) je sprejela resolucijo, v kateri poudarja, da nedostojen nastop fašistovskih poslancev dokazuje, da je opozicija na pravi poti, ko noče sedeti z njimi v isti dvorani.

Abecedarji učenjakom

Slovensko glasilo «Komunistične stranke Italije» je zadnjič posvetilo skoraj polovico svoje globoke tedenske tiskane učenosti «abecedarjem» pri «Novicah»: znak, da so naše besede v članku «Demagogija» in namenjene propagandistom laške komunistične stranke, zadele — v živo (česarvno so bile pisane od ljudi, ki se ukvarjajo še — le z ...abecedo).

Nam ne pada na um, da bi se prepirali s pisatelji glasila Komunistične stranke Italije o filozofski in zgodovinski upravičenosti Marxove oziroma komunistične teorije in komunističnih načel glede ureditve človeške družbe. S tem vprašanjem se pač bavijo v debelih knjigah bolj poklicani in bolj učeni možje, nego smo mi, novičarski «abecedarji», in nego so — saj nam ne zamerijo —? agitatorji «Komun. stranke Italije». Zato naj gospodje okoli glasila «Komunistične stranke Italije» ne smatrajo, da s temi vrsticami odgovarjamo na njihov globoko učeni članek. Ni vredno. — Naš namen je le, da našemu ljudstvu pojasnimo, za katere pustolovščine ga snubijo agitatorji laške komunistične stranke.

Dežela solnca

Glasilo «Komunistične stranke Italije» nas uči, nas skromne «abecedarje», da še ni živel Marx, ko so se vršili kmetijski panti, upori sužnjev, boji patricijev in plebejcev, plemenitašev in preprostega ljudstva i. t. d. in da torej komunizem le ugotavlja, da obstoji razredni boj, da pa je zato, da konča. Teža pa — pristavlja glasilo Komunistične stranke Italije — ne bomo dosegli čez noč, ker je trdo in dolgotrajno delo!

Tudi mi mislimo, da ne... Že zdavnaj pred Marxom, da celo že zdavnaj pred — Kristusovim rojstvom so se pisale knjige in sestavljali načrti za ostvaritev «dežele solnca», kjer bo zavladala enakost, kjer bodo odpravljene razlike med družabnimi sloji, kjer bo stopila pravica na mesto krivice, kjer bo, z eno besedo, zavlada — raj na zemlji. In glejte: pretekli so tisoči in tisoči let, in ti načrti čakajo še dandanes zastoj izpolnitve. Žalostno, a resnično: tudi v sovjetski Rusiji, katero je usoda določila za krvavo komunistično preizkusno operacijo, tudi v sovjetski Rusiji razlika med družabnimi sloji ni odpravljena, tudi tam so še izkoriščevalci in izkoriščani! Izkoriščevalci so novi boljševiški «buržuji», ki plavajo v časti in masti, izkoriščani so pa zopet ruski delavci in kmetje, ki so vsled tega po sedmih letih re-

Vkljub tej solidarnosti obeh opozicij pa ni izključeno, da bodo Orlando, Giolitti in Salandra skušali dati opozicionalnemu gibanju bolj monarhističen značaj in si tako pripraviti stolček kot — nasledniki Mussolinija. O tem se je že začelo resno razpravljati.

Razmere v državi se medtem niso izpremenile. Država živi v napol obsednem stanju.

V Jugoslaviji

je vzbudila veliko pozornost vest, da se je papež vklonil posredovanju beograjske vlade in prepovedal duhovnikom vsako vmešavanje v politiko.

Zagreb, ki sodni dvor je razsodil, da se aretirani Radičevići pristaši lahko izpuste začasno na svobodo, dokler se ne začne proti njim kazensko postopanje. Policija pa je mnenja, da je boljše, če jih ima pod nadzorstvom in jih je pridržala v zaporu.

Nemčija

ima končno po dolgotrajni krizi novo vlado. Kriza se tako dolgo ni mogla rešiti, ker nobena stranka ni izšla dovolj močna iz volitev. Sedanja vlada je poverjena bivšemu finančnemu ministru Lutherju, ki ni sicer strankarsko opredeljen, vendar pa se nagiblje bolj na desno, k nemškim nacionalcem, ki imajo v novi vladi kar tri ministre. Kot bivši essenski župan gotovo ne bo zelo popustljiv nasproti Franciji. Ni izključeno, da pride v nemški notranji in vnanji politiki do znatnih izprememb, česarvno vlada uradno objavlja nasprotno.

volucije — manj komunistični kot kedaj prej.

Zakaj je tako?

Zakaj smo mi proti podpihovanju stanovske mrznje; zakaj proti vključevanju prezapletenega razvoja vse zgodovine človeštva v ozke meje razrednega boja; zakaj proti ubijanju vsakega idealnega stremjenja v človeški duši; zakaj proti vzgajanju pohlepa po uničevanju kot edinemu cilju, naj pride potem, kar hoče? — Zato, ker smatramo za blazno, če se to godi v dobri veri, za zločinsko, če se to godi v slabi veri, zahtevati od peščice slovanskega ljudstva v mejah Italije, naj žrtvuje svoje premoženje, svoje ime in svoje življenje za udeležitev načrtov, za katere so se tisočletja borili rodovi zastoj: ker so preidealni ali pa prematerialni, da bi se — sploh izvršili.

Agitatorji Komunistične stranke Italije so pridigovali skozi štiri dolga leta o krvi in krvavem uporu, ko pa je prišel čas, so se poskrili v... črne srajce! Sedaj naj bi šlo po kostanj v žerjavico slovensko ljudstvo, katerega Komunistična stranka Italije ni poznala, ko so mu, kakor nekdanj sužnjem, sramotili in izgnali njegov jezik iz javnega življenja; ni poznala, ko so mu zapri vrata njegove slovenske šole; ni poznala, ko so slovenskega delavca metali na cesto, samo zaradi njegovega slovenstva; ni poznala, ko so slovenskega kmeta, delavca, učitelja, duhovnika, uradnika, trgovca kruto preganjali ne v imenu kakega... razrednega boja, pač pa v imenu boja proti celokupnemu slovenskemu ljudstvu z vsemi stanov, ali, če hočejo, «razredi» vred... In naše ljudstvo naj v teh razmerah opusti boj za svojo ohranitev in naj začne — razredni boj za rešitev... človeštva, naj umre, naj izgine kot narod, samo da bo rešeno... človeštvo! Ta zahteva je pač preidealna, da bi mogla biti resno idealna in da ni resno idealna, nam dokazuje ves razvoj tukajšnjega predvojnega in povojnega socializma, ki se je sedaj prekrstil v komunizem in ki ni bil nikoli nič drugega nego

most za prevažanje slovenskega ljudstva v italijanski tabor.

To so priznali najbolj zagrizeni italijanski nacionalisti in to nam dokazuje en sam sprehod po tržaškem mestu, katerega domače prebivalstvo je po dveh tretjinah slovenskega rodu. In da igra tudi sedanji laški komunizem isto vlogo, nam dokazuje agitacija komunističnih agitatorjev proti — slovenskim šolam, kakor

smo že zadnjič omenili, kar pa je slovensko glasilo «Komunistične stranke Italije» previdno prezrlo. V treh stolpcih svojega napada na «novičarske abecedarje» ni našlo niti besedice za tragično borbo, ki jo bojuje slovensko ljudstvo v Italiji za ohranitev svojega imena. Čestitamo Slovincem, ki sodelujejo pri tem listu...

Kaj obljublja našemu kmetu

Pač pa se je glasilo «Komunistične stranke Italije» na široko razpisalo, da bi dokazalo slovenskemu kmetu, kako lepo življenje ga čaka v «deželi solnca» (južnega, seveda).

«Edina rešitev iz vsega tega pekla — pravi omenjeno glasilo — je odprava zasebne in uvedba skupne lastnine», in pripominja: «To pa ne pomenja, da bo kmet ob svojo zemljo, ...kajti zemlja bo skupna last, ki ji bo sam gospodar, ker bo gospodar vse države.»

Torej bi ostal — vprašamo mi — po tem receptu kmet gospodar svoje zemlje, ali ne? — Očividno ne, kajti glasilo Komunistične stranke Italije hoče, da bodi zemlja skupna last. Po tem receptu sem jaz lahko skupni lastnik vsega sveta, vendar pa ne razpolagam brez dovoljenja stotin milijonov drugih solastnikov niti s toliko sveta, kolikor bi ga spravil za nohet... Po slovensko povedano, bi torej kmet po tem receptu ne ostal gospodar svoje zemlje, ki ga že sedaj, ko trdo dela od zore do mraka, komaj preživlja in bi ga potem, ko bi ne bila več njegova in bi je torej ne obdeloval več s tako ljubeznijo, še težje, kajti ljubezen bi mu — da ne govorimo o vsem drugem — vzelo že dejstvo, da bi moral oddati — državi vse, kar bi pridelal čez svojo najnujnejšo potrebo, na račun — davkov, ki bi ne bili odpravljeni niti «v deželi solnca» — kakor priznava tudi glasilo «Komunistične stranke Italije», česarvno ovija to grenko priznanje v sladak ovoj, češ: kmet pa bo tedaj vedel, zakaj plačuje davke...

Kaj pravimo mi?

Mi pa pravimo: Nič ne bo vedel, kakor ne ve niti sedaj, ne on ne mi, kam vse gre denar, ki ga plačujemo na račun davkov. Tudi ruski kmet ne ve. Ve pa, da se mastijo z njegovimi žulji drugi. Kdor je čital naša pisma iz Rusije, pisana na licu mesta in od človeka, ki ljubi Rusijo in ruski narod, ve, da med ruskim kmetiskim ljudstvom vre proti režimu, ki ga izžema, kakor so ga izžemali drugi, le na drug način: prej «pomešček», zdaj država, v kateri kmetško ljudstvo še nima tistega vpliva, kakor bi mu šel po njegovem številu in pomenu. Zato je ruski kmet sedaj po sedmih letih revolucije, ki mu je vdahnila zmisel in voljo do človeka vrednega življenja, vse prej kot komunistično navdahnjen.

To so torej razlogi, zaradi katerih smo in bomo še nastopali proti ojačeni propagandi laških komunistov med našim ljudstvom. Proti razdiralnemu programu postavljamo mi program ustvarjajočega dela, ki temelji — v kolikor gre za naše gospodarstvo — na **zadružni podlagi**. Podirati je lahko, zidati je težko... Proti breznarodnemu in protinarodnemu programu postavljamo program na **narodni podlagi**, prežeti prepričanja, da je naše gospodarsko in narodno življenje v nerazdružljivi zvezi in odvisnosti. Naše mesto bo vedno na strani slabejšega, ki se bori za pravico. In prepričani smo, da je ta naš program manj v nasprotju s cilji in smernicami ruske revolucije, nego pisanje glasila «Italijanske komunistične stranke», ki med vrstami nastopa celo proti našemu zadružnemu gibanju.

Toliko za danes.

„Novice“ v letu 1925

za celo leto 10 lir
za pol leta 5 lir

Naročite se t a k o j! Zadostuje navadna dopisnica na upravništvo „Novic“ v Trstu, Via Torie bianca 21, IV. nadstropje

DROBNE NOVICE Z DEŽELE

IZ GORICE

Da se ne pozabi!

Nek časnikar iz Gradišča ob Soči, po imenu A. Ballaben, je v nekem uvodnem članku nekega goriškega lista povedal med drugim tudi sledeče: Gorica, kot obmejno mesto, je zelo občuten aparat italijanstva, aparat za absorbiranje (požiranje) Slovencev...

Neumnost ali zlobnost?

Na goriškem pokopališču padlih vojakov so bile poškodovane mnoge tablice. Ta divjaški čin se obsoja že sam po sebi, ker spomin padlih vojakov mora spoštovati vsak človek brez izjeme. Splošno se misli, da so neznani zlikovci hoteli s tem le nagajati onim, ki se brigajo za olupšavo in red na pokopališču.

Pevsko in glasbeno društvo v Gorici uprizori meseca marca t. l. Blodekovo opero «V vodnjaku». Vaje so že pričele in se vršijo za ženski zbor ob ponedeljkih in četrtek od 18. do 19. ure, za moški zbor pa ob torkih in petkih od 20. do 21. ure. Društvo vabi pri tej priliki k sodelovanju tudi vse druge pevce in pevke, ki imajo veselje do petja in ki do sedaj še niso zborovali člani.

Lep tajnik!

Dne 25. t. m. se bo vršila v Vidmu razprava proti bivšemu tajniku videmskega fašja geometru Ubaldu Dominiju in proti njegovemu tajniku Ferughin. Oba sta obtožena, da sta si potem hlinjenega roparskega napada prilastila znesek 177.500 lir. Ker je predsednik videmskega sodišča Dominijev oče, bodo sodili obtoženca sodniki iz kakega drugega mesta.

Tečaj za gradbene mizarje.

Dne 9. t. m. se je v Gorici na šoli za izseljenke slovensko otvoril tečaj za gradbene mizarje pod okriljem zavoda za sprehod obrti na Goriškem. Tečaj bo obiskovalo 30 udeležencev iz raznih občin.

IZ ČRNIČ

OROŽNIŠKA INKVIZICIJA

Šel je naznanit tatvino, a dobil je — batine. — Krvavečega peljejo v zapore. Kakor v srednjem veku: za deblo ga vežejo! — Družina v strahu zbežala. — Ljudstvo zbegano.

Dobro so nam še v spominu dogodki izpod Krna. Čeravno so se odigrali že po vojni, torej v mirnem času, vendar so marsikoga prepričali, da se vojna še nadaljuje, sicer v nekoliko drugi obliki. Tolažili smo se, da se razmere vendar enkrat ublažijo in da nastopi mirno in delovno življenje. Kaj še? Zlobni duh je začel spet strašiti po naši mirni deželi. Ne more mirovati, ker v njem kipi sovraštvo, oholost, nestrpnost. Ni nam še napočila toliko obljubljena «normalizacija», ki si jo naše ljudstvo tako želi, pač pa postaja še hušje, kakor se vidi. Dokaz za to so nam dogodki, ki so se odigrali pri nas v Črničah in deloma tudi v Ozeljanu. Radi teh dogodkov smo razburjeni in zbegani. Začeli smo sploh dvomiti, da živimo v kulturni evropski državi. Naše razmere, v katerih sedaj živimo, naj pojasnijo sledeči dogodki zadnjih dni.

Konič Alojzij iz Ozeljana št. 4, se namerava v kratkem poročiti. Radi tega se je peljal v nedeljo z vozom v Črniče, da nakupi vina. Peljala sta se z njim tudi njegov mlajši brat Josip in še njih prijatelj, tudi Konič Josip iz Ozeljana št. 89. Dospelši v Črniče, so se ustavili v gostilni g. Kerševani. Kmalu so pa opazili, da jim je zmanjkala plahta z voza. Konič je šel javit orožnikom tatvino. Čez nekaj časa se je pa vrnil ves razburjen in povedal, da so ga orožniki — pretepli. Iz kakih vzrokov, nam ni znano. Odšel je tedaj v gostilno Kosovel, kamor so se podali njegovi prijatelji. Za njim pa se je podal tudi karabiner, ki mu je branil vstopiti v gostilno. Branil mu je najbrž radi tega, ker je bil od zadobljenih bunk ves kravav. Njegova tovariša, ki sta slutila, da jima bo tudi huda predla, kljub temu, da nista imela nič hudega na vesti, sta z vozom naprej. Ko je to Alojzij izvedel, se je sam podal domov proti Šempasu. Karabiner jo je mahnil za njim toda nenkrat se je pojavila iz teme neznana postava, ki je udarila karabinerja. To priliko je porabil pretepeni Konič in se izmuznil orožniku.

Drugi dan, to je v ponedeljek, so Koniča prišli iskat orožniki na dom. Ker se je ta bal, da bi se svojem kaj hudega ne pripetilo, se je sam javil. Začeli so ga spet pretepevati. Udarci in kriki so se slišali po vsej vasi. Vaščanom nam je postajalo že nezno. Neznosno je bilo tudi g. dekanu, ki se je nahajal ta-

čas v posojilnici, ki ima svoje prostore v isti hiši nad orožniško postajo. Šel je k zaprtim vratom, potrkal in glasno pripomnil, naj se vendar enkrat preneha s pretepanjem. Popoldne so hoteli mladeniča prepeljati v ajdovske zapore. Videlo se je, da mu teče kri iz nosa in ust. Revez je bil ves zdelan in ni mogel niti stopiti na voz. Zgubil je zavest in telebnil na zemljo. Bodi tudi omenjeno, da so orožniki odganjali navzočne ženske, ki so hotele pomagati žrtvi.

V sredo so se orožniki spet pojavili v Ozeljanu na domu Koniča št. 4. Doma je bil starejši brat Franc, katerega so vprašali, kje se nahaja najmlajši njegov brat Josip, ki je pred tremi dnevi bil z Alojzijem v Črničah. Franc jim seveda ni mogel povedati, kje se brat nahaja, ker je ta zbežal z doma, ko je izvedel za usodo svojega brata. Orožniki so pa sedaj začeli siliti vanj, naj jim pove, kje se nahaja Alojzijevega nevesta. Hočeš, nočeš, moral je z njimi, da jim pokaže stanovanje. Med potjo so ga pa zvezali k jesenovemu grmu, udarili ga parkrat s puškinim kopitom in se napotili proti hiši Alojzijevega dekleta. Njen brat pove orožnikom, da ne dovoli preiskave v svoji hiši brez spremstva župana. Orožniki so se vrnili. Pri slovesu so še sunili domačega psa, čuvaja trikrat z bajonetom, oprostili med potjo zvezanega Franca Koniča in odšli.

V četrtek so se pojavili spet v Ozeljanu. Tukaj so zahtevali od brata Franca, naj gre z njimi, češ, da pojdejo na županstvo. Po cesti so ga hoteli spet zvezati, grozili so njemu in njegovi družini s smrtjo, kar je seveda pripravilo fanta v strah, da jim je zbežal. Za njim so parkrat ustrelili. Krvav je prispel k sosedu Hrvatini in ga prosil, naj opozori njegovo družino na nevarnost in zbežal neznano kam. Tudi družina je ko potem zbežala iz hiše. V domu se je tačas nahajal njegov oče, Anton, Francetova žena in njeni otroci. Za živino in dom skrbje sedaj sosedje.

Sedaj hodijo orožniki pridno v Ozeljan opazovati, če se prikaže kak član pobegle družine. Ostali Konič Josip iz Ozeljana št. 89, je tudi zbežal in njegova žena, od katere se je batil prežgodnjega poroda, je zbolela vsled strahu. Vsa okolica je razburjena in zbegana.

IZ ŠKRBINE.

Roke kvišku

smo dvigali dne 18. t. m. na povelje orožnikov, milicarjev in financarjev. Tudi fašistovski tajnik g. Cerovec jih je moral dvigniti in bržkone vsled tega ni bilo hušjih posledic. Pa pri miru bi nas vendar lahko pustili. —

IZ ST. PETRA.

Tukaj se je nabralo za D. M. na račun plačanih kazni 70 lir. Plačali so: Žele M. 2.—, Čelhar Iv. 2.—, Zelko Mr. 2.—, Jorman 2.—, Novak 5.—, Kastelc 7.—, voznik 20.—, Sluga 5.—, Mankoč 3.—, Kontelj 3.—, Urbančič 2.—, Mankoč 2.—, Kontelj 2.—, Smerdel 2.—, Da bo okroglo 6.—. Najlepša hvala!

IZ SEŽANE

Na trg v Sežano je bilo prignanih dne 12. t. m. 1243 glav živine, in sicer 480 glav goveje živine, 196 konj in 567 prašičev. Živina je bila vsa pregledana on gg. živinozdravnikov dr. Polonija in dr. Fabroviča ter najdena zdrava. Prašiči so bili vsi prodani. Cena 6-tedenskim je bila od 70—130 lir glava. Goveji živini od 500—510 za kvintal (stot). Konji od 1600—4000 glava. Trg je bil na splošno prav dobro obiskan. Kupčija dobra.

IZ VELIKEGA REPNA.

Prihajamo zopet s tožbo čez našo pošto, ki nam dostavlja z največjo nerednostjo pisma in časopise. Zgodi se, da jih odda poštar tudi posameznikom, pri katerih se potem porazgubijo, ker pač oni niso plačani za razdajanje pošte. Stvar bi se vendar morala nekako urediti. Ali naj poštar vedno dostavlja pošto posameznikom, ali pa naj jo oddaja nekomu, ki bo odgovoren za dostavitev pisem in časopisov naslovljencem!

IZ IDRJE

Politično društvo «Edinost» v Trstu, mestna organizacija v Idriji naznanja, da je bilo dne 14. t. m. otvorjeno ljudsko tajništvo, ki se nahaja v hiši 101 v Idriji (gostilna Šepetavec). Uradne ure ob sredah, sobotah ter ob nedeljah in praznikih od 9—12.

Namen ljudskega tajništva je nuditi našim ljudem pomoč z nasveti in posredovanje v vseh stvareh, v katerih jim je taka pomoč potrebna. Priporočamo vsem Idrijčanom in okoličanom, naj se v lastnem interesu poslužujejo te naše novootvorjene pisarnice, kjer jim bo šel

tamkajšnji uradnik v vsakem oziru na roko glede vseh vprašanj, v katerih so potrebni posameznikom ali društvom pouk, pomoč in dober svet v varstvo njihovih najraznovrstnejših interesov.

IZ STORIJ.

Tukajšnje kmetsko-izobraževalno društvo «Storje» vprizori v nedeljo, 25. januarja, znano Finžgarjevo ljudsko dramo v treh dejanjih: **Razvalina življenja.**

Sodelovalo bo tamburaško društvo «Zarja» iz Bazovice, ki bo sviralo med odmori in pri plesni zabavi. K obilni udeležbi vljudno vabi — odbor.

IZ KAZELJ

Ob priliki nakupa zemljišča za bralno in pevsko društvo «Dneva žar» v Kazljah se je nabralo za Šol. društvo 27 L. Darovali so sledeči vaščani: Fr. Mozečič L 3; po 2 liri: Jos. Zidar, P. Zabrič, R. Žgur, St. Zabrič; po 1 liri: I. Majcen, J. Majcen, J. Seražin, V. Papis; društvo dodalo L 10. Nadalje je društvo prevzelo nabiranje darov o priliki dneva za «Našo deco» ter v ta namen izročilo Šolskemu društvu L 78.20. Darovali so: po 5 lir: Seražin Josip, Ivana Hlača, Papis Vikt., Neimenovana, Zabrič P.; po 4 lire: Zidar Karla in Marija Novak; Ivana Vran 3 L; Mih. Hlača 2.20; po 2 liri: Ana Vran, Alojzija Jelusič, Ana Zidar, Jos. Novak, Marijeta Novak, Ivana Rože, Frančiška Seražin, Ivan Bizjak, Angela Zlobec 1.20; po 1 liri: Zabrič Mar., Alojzija Vran, Frančiška Seražin, Alojzija Vitez, Terezija Zidar, Jožefa Grmek, Emil Papis, Katarina Novak, Marija Orel, Ivan Majcen, Frančiška Skapin, Ema Žgur, Angela Gec, Marija Grželj, Antonija Fabič, Marija Hlača, Franc Lipanje, Julija Vitez, Lovrenc Križman, Marija Papis, Marija Vran; po 0.50: Može Marija, Martina Papis, Kocjan Peter. — Srčna hvala vsem darovalcem kakor tudi nabiralcu. Društva na deželi in v mestu, posnemajte!

IZ PRVAČINE.

Kdo iz Prvačine je plačal?

Dne 14. t. m. je nekdo iz Prvačine poslal na naše upravnništvo potom poštne nakaznice 5 lir, pozabil pa se je podpisati, tako da ne vemo, kdo iz Prvačine je ta denar poslal. Dotičnik naj nam torej sporoči svoje ime in številko poštne nakaznice.

IZ LOKE.

V tem letu se še nismo oglasili v «Novicah». Povedati nimamo nič kaj veselega. Kakor lani se naša mladina bolj briga za ples, kakor za izobrazbo in pohaja celó v druge vasi, če slučajno ni v vasi plesa. Naj gre, dokler gre, si mislimo, ko pa ne bo šlo več, se bo marsikaka mati jokala.

IZ ČRNIKALA

Dne 17. t. m. je umrla 27-letna Marija Cah po kratki bolezni, katero si je nakopala ob priliki požara senika Mihaela Pavliča. Ogromna udeležba ljudstva je pričala o ljubezni do pokojnice in globokem sočustvovanju do ostalih družine. Zapušča moža in dva nedorasla otroka. Naj v miru počiva!

IZ BORŠTA.

Vzajemno društvo za zavarovanje goveje živine v Borštu naznanja, da bo imelo svoj redni občni zbor dne 25. januarja 1925. v prostorih g. Ivana Žerjale v Borštu hšt. 1 ob 3. uri popoldne. Dnevni red bo ta-le: 1. Poročilo načelstva; 2. poročilo nadzorstva; 3. Volitev odbora; 4. volitev nadzorstva; 5. volitev cenilcev; 6. razni predlogi. Po občnem zboru predava predavatelj «Prosvete» o živinoreji. Odbor vabi k polnoštevilni udeležbi.

Kako je «Pepi» iz Boršta prišel na sled ukradenim kokošim.

Malo pred božičnimi prazniki je Josipa Bafa, po domače «Pepota», zbudil iz sladkega spanja ropot v hlevu. Mož je poslušnil: iz hleva se je slišal nemiren topot oslice, po čemur je izkušeni gospodar sodil, da se mora spodaj goditi nekaj nenavadnega. Kajti osli so, kakor znano, potrpežljive živali in se ne vznemirjajo in ne ropočejo za vsako nič.

Tako je torej «Pepo» vstal in šel pogledat, kaj se godi vkljub temu, da je mrzla burja, ki je ono noč žvižgala kakor za stavo, prav neprijazno zarjula proti njemu, ko je odprl hišna vrata.

Hlev ima «Pepo» kot priden gospodar in dober mizar skromno, a čedno uredjen. Na eni strani je lepo ograjen prostor za oslico, na drugi svinjak, v ozadju pa zaprt kurnik. Pepo je najprej stopil k oslici, in ko tam ni našel nič nenavadnega, je pogledal k prašičem. Tudi tu je našel vse v redu in je hotel že oditi pomirjen iz hleva, ko mu je oko padlo na kurnik. Spoznal je v hipu, da oslica ni zastoj topotala: vrata na kurniku so bila ulomljena, kurnik pa, v ka-

terege je prejšnji večer lastnoročno zaprl 28 lepih kokoši s ponosnim petelinom vred, je bil — prazen! «A pasja spaka! Tako torej!» je vzkliknil Pepo in je stekel ves razburjen v hišo, da pove ženi novico. Ženi, ki je reva skrbela za kokošji rod bolj kot sama zase, je spričo te nepričakovane novice zastala kar sapa v grlu, Pepo pa je med tem že zgrabil gorjačo in izginil v temi: šel je na lov za tatovi.

Burja mu je žvižgala okoli ušes, ko je dirjal čez «Pasjak» in «Galerijo» proti carinarnici, kjer je upal, da zalotj tatove na poti v Trst, toda on ni slišal ne burje, ne mraza. Hudiča! Osemindvajset kokoši s petelinom vred — to ni šala za revno družino, kakor je njegova!

Na carinarnico je pritekel ves vpehan.

«Gospod!» je dejal uradniku. «Jaz sem ta in ta iz Boršta doma. Nocoj so mi odnesli tatovi 28 kokoši. Ni li šel kdo s kokošmi mimo vas?»

«Ravno ta hip,» je odgovoril uradnik, «je bila tukaj... Vaša žena s tremi kokošmi. Pripovedovala mi je o tatvini in tožila, da gre sedaj z zadnjimi tremi kokošmi na trg v Trst!»

«Kaj?! Moja žena? Saj je vendar doma...» se je začudil Pepo. Toda Pepo je bistra glava in je takoj spoznal, da ni časa za čudenje. Zato je pozdravil in jo urno odkuril naprej proti Trstu.

V Trst je prispel kmalu po šestih. Premeril je trg z dolgimi koraki, toda o njegovih kokoših ni bilo sledu. Ubral jo je zato navzgor po Barjeri, ali kakor ji pravijo sedaj: Corso Garibaldi in se med potom oziral v okna mesnic. Tu pa tam mu je padlo oko na viseče oskubljene žrtve iz kokošjega rodu, o njegovih kokoših pa nikjer sledu. Že je obupaval nad uspehom svojega «lova», ko je zapazil veliko mesnico, na vratih katere je stalo zapisano, da imajo na prodaj kuretnino po najnižjih cenah: «Oglejmo si to kuretnino tudi mi!» si je mislil Pepo in je vstopil.

Svojega petelina je zagledal.

V mesnici je bilo že precej odjemalcev, ki so se drenjali okoli glavne mize pri vratih, v ozadju pa je bistro Pepotovo oko zapazilo mesarja, kako se pogaja z dvema ženicama za kup kokoši, ki jih je dvigal in tehtal v zraku. En pogled, in Pepo je spoznal med kokošmi — svojega lepega petelina. Ves vesel je skočil pred mesarja in zavpil: «Stoj! To so — moje kokoši!»

Planil je k ostalim kokošim in jih ogledoval in spoznaval eno za drugo. Našel jih je — 21. Osobje in odjemalci so se začeli zbirati okoli njega, oni dve ženici sta nekam v zadregi stopili v ozadje in začeli brskati po svojih kokoših, tedaj pa je mesar, ki je videl, da se stvar čudno obrača, zavpil «Vsi ven! Ugotoviti hočemo, kaj je na stvari!»

V hipu je bila mesarna prazna, med prvimi sta ubogali mesarjev ukaz oni dve ženici in sta urno izginili skozi vrata... Bilo je očitno, da jima Pepotov prihod ni bil prav všeč!

Po kratkem pogovoru z mesarjem, ki je zagotavljal, da se je pogodil z onima dvema ženicama v najboljši veri po... 10 lir za kokoš na čez, je Pepo stopil na ulico in prosil prva dva redarja, ki ju je srečal, naj bi ga spremljala v mesnico.

Pepo je tako zopet prišel do enega dela svojih kokoši (21 od 28), stvar glede tatov, ki jih doslej še niso izsledili, in glede ostalih kokoši pa bo prišla pred sodnijo. Baf je utrpel pri tatvini kakih 300 lir škoda, ker mu je bilo obenem s kokoši ukradeno tudi več mizarskega orodja.

O zgodbi s Pepotovimi kokoši pa se govori po vsem Bregu.

IZ SV. ANTONA PRI KOPRU

Potom g. Zvonimira Kocijančič so darovali rodoljubi iz Sv. Antona pri Kopru ob raznih prilikah L 75.20 za Šol. društvo. Darovali so: Josip Della Savia L 20, K. Kavrečič L 10; po L 5: Albin Turko, Emil Della Savia in Z. K.; po 4.60: Karmela Jakomin in Olga Della Savia; po 3.50: Ida Jakobim, Andrej Gregorič, Josip Jakomin, A. K., Alojz Turko in Z. Kavalič po L 2; po L 1.50: M. Turko, Ivan Metlika; Zofija Fikon L 1, N. N. 0.50. — Srčna hvala vsem!

IZ DEKANOV

nam pišejo, da zadnji dopis o tamošnjem italijanskem učitelju ni bil točen. Dotični učitelj, ki je sicer Italijan, ne sili slovenskih starišev, da bi vpisovali svoje otroke v italijanske vrtnice. Toliko resnici na ljubo.

IZ MOVRAŽA PRI BUZETU

nam pišejo, da so smeli pred vojno prepevati po cele noči, zdaj pa da jih strašijo, češ da ne smejo noreti po vasi. Fantje pravijo, da bodo ostali taki, kakor so jih učili njihovi stariši.

IZ KOMNA.

Pri nas imamo zelo prijaznega gospoda, dekana, ki je zelo priljubljen pri ljudstvu in katerega imamo vsi radi. Zato nam gotovo ne bo zamerilo, če odkritosrčno in brez vsakega sovraštva povemo, da se nam izvedba načrta glede nakupa novih postaj križvega pota, o katerem se sedaj govori, ne zdi za sedaj primerna. Predvsem bi postaje križvega pota, ki se namerava kupiti na Dunaju, stale preveč. Pravijo, da bi nakup stal kakih 13 do 14.000 lir. To je lepa svota, ki je bodo župljani težko zbrali. Priznati se mora, da se tudi pri nas mnogo po nepotrebnem troši, posebno na plesih in bi se ta denar rajši porabil za izvedbo te res dobre misli, toda mnogo nas je, ki smo popolnoma brez vsakih sredstev in še povrh zadolženi. Vojna odškodnina gre po polzevo, davki pa so vedno hujši. Naj bi se torej počakalo z nakupom novih postaj do boljših časov saj verno ljudstvo se bo zatekalo s pobožno molitvijo tudi k starim postajam.

Dne 13. t. m. se je zgodil pri nas žalosten dogodek. Mož je lopnil svojo ženo s polenom po glavi, tako da je reva vsa krvavela. Orožniki so mu preskrbeli trdo ležišče in morda še kaj drugega.

Dne 20. t. m. se je vršila slavnostna blagoslovitev tukajšnje popravljenе šole v navzočnosti zastopnikov oblasti in občine z županom na čelu. Prisoten je bil tudi podprefekt iz Gorice.

IZ ŠMARJ PRI KOPRU.

K nam so se začele vračati zopet nedrednosti, ki so bile pod prejšnjim brigadirjem prenehale. Na novega leta dan so to okusili tudi godci, katerim so pobrali godala, čeravno so kakor po navadi godili novoletne pesmi.

IZ MAREZIG.

Pri nas vlada obsedno stanje s preiskavami in podobnimi rečmi. Orožniki in miličarji ustavljajo naše ljudi, ki gredo za delom, na cesti jih preiskujejo in zapirajo.

Tudi poštni uradniki mislijo, da morajo pri tem na svoj način sodelovati in slovenskih listov enostavno ne izročajo naročnikom. Ali se res sme z nami delati, kar kdo hoče?!

IZ RICMANJ.

Gospa Klara Ortis, železniška čuvajnica v Ricmanjih, nam je poslala pismo, v katerem zanika, da bi ne izvrševala točno svoje službe, da bi psovala na grd način naše ljudi in da bi ne hotela sprejeti pod streho potnikov, ki morajo v slabem vremenu, vsled pomanjkanja čuvajnic, čakati zunaj na prostem. Gospa Ortis trdi tudi, da odgovarja, kakor jim pristojno, le tistim, ki jo zmerjajo, češ da jo je Mussolini poslal sem odjedat kruh domačinom.

Obenem z njenim pismom pa smo dobili iz Ricmanj drug dopis, v katerem se potrjuje in tudi s podrobnejšimi podatki podkreplja, kar je pisal naš prvi dopisnik o njej. Nam vsa zadeva ni točno znana, zdi se nam pa, da ima pri tej stvari opraviti g. Mussolini toliko, kolikor Turenim lesenim plotom, nasipi in okopi,

rek pri pridigi. Na vsak način pride v tem slučaju g. Ortis lahko z imeni na dan, da vidimo, med tem pa upamo, da bo g. postajenačelnik upošteval pritožbe občinstva in naredil čim prej red, če so pritožbe upravičene.

IZ ŠKEDNJA

V zadnji številki «Novic» se je oglasil nek dopisnik iz Škednja, ki obsoja ravnanje «Gospodarskega društva» v zvezi z dvorane. Res je, da morajo naša društva drugod prirediti svoje prireditve, ker pod lastno streho nimajo prostora. Morda bi se dalo to, da je dvorana v tujih rokah, opravičiti; popolnoma neopravičljivo pa je ravnanje «Gospodarskega društva» v zadnjem času. Črez

Pravne novice

Pripombe h kr. ukazu-zakonu o preuredbi «jusa».

II.

Najodličnejša uradna oseba za likvidacijo «jusa» je po novi postavi komisar, ki mora biti sodnik v stopnji svetnika prizivnega dvora. Za pomočnike bo imel sodnike enake stopnje in tudi druge državne uradnike. Te uradne osebe niso vezane na predpise redne procedure, toda dolžni so prej zaslišati prizadete osebe ter zapisati na kratko njihove opazke in prošnje.

Vse odločbe morajo biti dostavljene prizadetim strankam in povrh še nabite skozi 15 dni na občinski deski. Tekom 60 dni od dostavitve oziroma od dneva, ko je bil odlok nabit na občinsko desko, se stranka lahko pritoži na prizivni sodni dvor.

Kako se bo postopalo v tem postopovanju z našimi «jusanti», bo predvsem odvisno od dotičnega komisarja oziroma od tega, kako bo pojmoval ta komisar potrebe in želje našega ljudstva. Zato bo od naših občin oziroma od naših županov mnogo odvisno, kajti župani bodo imeli v tem postopovanju večkrat priliko biti tolači potreb in želje našega ljudstva.

Namen nove postave je tudi ta, vrniti upravičencem, kar jim je bilo nepravilno odvzeto. Ta predpis je pa dvorezni nož.

Odvisno bo torej od komisarja, kaj je bilo nepravilno odtegnjeno skupnosti in kaj bo treba zato vrniti. Pri tem bo zopet naloga občin, stvar pojasniti in ne jo še bolj mešati. Zadnje dejansko stanje, to se pravi stanje pred približno 10 ali 11 leti, naj bi bilo odločilno.

Druga važna naloga občin bo ugotovitev občinskega premoženja.

Ukaz-zakon nikjer tega jasno ne pove, toda okrožnica od 5. 6. 1924 to jasno poudarja. Pri tem bodo zopotrebe in želje lastnih občanov in

toliko časa spanja se je naša mladina organizirala, da prinese malo življenja in živahnosti v zaspani Škedenj. Stališče, ki so zavzemali napram mladini starejši ljudje, je popolnoma zgrešeno. Mesto da bi bili veseli, da si mladina želi dela in da bi je v nje stremljenju podpirali, podirajo s trdom ustanovljeno društvo, zabranjujejo zbiranje v prostorih, katere bi morali dati mladini za največjim veseljem v uporabo. Gospodje pri «Gospodarskem društvu» naj pomislijo, kaj delajo s svojim ravnanjem; naj pazijo, da jih ne bo še kdaj pekla vest. Če bi se zavedali moralne škode, ki jo delajo, bi gotovo takoj odnehali. Zavedajo naj se tudi, da je previdnost lepa čednost, a strah prav grda. — n.

pet naše občine gotovo upoštevale zadnje dejansko stanje uživanja. Načelo naj jim bo — po našem skromnem mnenju, — da se takozvani jusi enkrat razdelijo med vse upravičence in da se jim odkažejo posamezni deli v izključno last in posest. S tem bo še le rešeno eno najzamanjših vprašanj v veliko korist našega ljudstva.

Občine in predvsem župani bodo najprej poravnali spore med občinarji glede pravice do «jusa» in pripravili ves material za končno delitev zemlje. Pomisliti moramo, da se bo ta likvidacija vlekla po današnjih skušnjah leta in leta, in zato si bo treba pomagati sami v smislu, da nas komisar ne bo zasačil še nepripravljene v vprašanih pravice do «jusa», števila «jusantov» in delitve.

Kakor smo svoj čas že pisali, se bodo delila samo ona zemljišča, ki so pripravna za poljedelstvo (torej ne gozdovi in večji pašniki). Ni treba pa, da bi ta zemlja že danes morala biti njiva ali travnik. Lahko je še kamenit pašnik, toda tak, ki se lahko spremeni v travnik. Dana mora biti torej možnost, da se po potrebi obdelavi dotična zemlja lahko spremeni v zemljo, ki bo lahko služila agrarni kulturi.

Komisar bo zato vso zemljo razdelil v tem smislu v dve skupini, od katerih se bo ena razdelila med upravičence, druge pa ne. V interesu naših kmetov bo, da se pašniki proglašijo v skupino agrarne kulture, ker se le potem vprašanju bo zopet občina, ki bo obveščala komisarja, kaj spada v eno in kaj v drugo skupino. Občina bo tudi imenovala 4 delegate, upravičence ali take, ki se razumejo v agrarnih zadevah, in jih bo postavila ob stran tehničnemu delegatu za nasvete.

Najvažnejša naloga občin za sedaj bo ta, da bo do konca maja 1926. pomagala ljudem pri priglavljanju «jusa» in tudi sama prijavila za občinske traktacije dotični «jus» komi-

sarju za likvidacijo «jusa».

Komisarji pa doslej še niso bili imenovani.

Edina slovenska tovarna v Ameriki

«Amer. Domovina» poroča: Kakor se Cleveland lahko ponaša s prvo slovensko banko, tako slovenski element tudi na industrijskem polju ni zaostal, pač pa imamo v naši naselbini precej veliko tovarno — Euclid Foundry Co., ki je izključno v slovenskih rokah in jako lepo napreduje. Prvo industrijsko slovensko podjetje v Ameriki se je ustanovilo v Clevelandu, ko se je število slovenskih železolarjev inkorporiralo pod imenom The Euclid Foundry Company. Namen te družbe je bil, združiti vse slovenske livarje pod okrilje lastne korporacije, ki naj bi jim služila kot vir stalnega dela in zaslužka. Misel se je porodila l. 1919., v času, ko je vsaka industrija v Ameriki delala nenavadno visoke dobičke. V začetku je bil kapital podjetja 100.000 dolarjev, kmalu pa se je moral zvišati na 150 tisoč dolarjev, ki je skoro enakomerno razdeljen na 270 delničarjev, večina njih je zaposlena v tovarni. Odgovorno vodstvo tovarne je izročeno direktoriju, obstoječem iz 15 mož, aktivno vodstvo podjetja pa je v rokah poslovođe, ki daje redna poročila o položaju podjetja direktoriju. Prva seja delničarjev se je vršila 22. februarja 1920. Prvič je železo teklo v lastni tovarni 14. maja 1921. in od takrat naprej vsak delovni dan. Prvo naročilo je prišlo v tovarno od Winton Co., in od tedaj se je razposlalo na tisoče ton železnih produktov širom sveta. Danes je podjetje v jako dobrem položaju. Zvestobo delavcev-delničarjev in pod umnim in spretnim vodstvom poslovođe, Mr. A. C. Denisona je korporacija prekoračila začetno, za vsako novo podjetje nevarno zono v krajšem času in z večjim uspehom kot katerakoli druga tovarna te vrste. Današnji direktorij obstoji iz sledečih delničarjev: Frank J. Lausche, predsednik; Frank M. Jakšič, podpredsednik; Anthony J. Janchar, tajnik; John Princ, blagajnik; Sadar, Fabian in Jančar, nadzorniki; Josip Pograjc, Louis Erste, Leopold Kushlan, Jos. Princ, John Janchar, Frank Tomažič John Prah, odborniki; Mr. Andrew C. Dennison, poslovođa.

Natečaj „Novic“

Upraviništvo «Novic» je sklenilo razpisati za leto 1925. ta-le natečaj:

Kdor pošlje obenem deset naročnin (100 lir) za «Novice», dobi «Novice» za celo leto zastonj.

Za vsakih nadaljnjih vposlanih deset naročnin dobi 10 lir v denarju.

Prijatelji «Novic», na delo!

PODLISTEK

Srednjeveški gradovi na slovenskih tleh

(Po zgodovini slov. naroda od dr. J. Grudna).

Povsod po naši deželi najdeš ostanke starih gradov, ki so se dvigali na strmih gričih in pečinah in gospodovali nad kmetijskimi seli in vasi, v katerih je prebivalo slovensko ljudstvo. Gradovi so bili glavna opora in zavetišče v bojnih časih, v njih se je merila pravica in določevala usoda podložnikov, bili so vir blagoslova in zla za srednjeveško družbo.

V poznejših časih, v 15. in 16. stoletju, je vladalo po gradovih razkošno življenje na račun kmeta-tlačana, kakor pravi pesnik:

«Svatuje dan za dnevom grad,
po njem veselje vriska,
ko siromaka mraz in glad,
pod milim nebom stiska.»

Slovenski in nemški gradovi.

Prej pa je bilo življenje tudi na gradovih bolj skromno in preprosto. V poznějšíh časih je gospodovala po gradovih v naši deželi tuja gospoda, italijanska in nemška, toda gradove so poznali Slovenci že davno prej. Bili so to utrjeni prostori na strmih brdih, sredi vode ali močvirja, kamor so pribežali v vojni času in kjer so opravljali svoje poganške žrtve. Utrjevali so jih z moč-

nim lesenim plotom, nasipi in okopi, izza katerih so metali kamenje in sušice na sovražnike. Taka utrdba je bil tabor na gori Špik v Furlaniji, katerega je držno naskakovalo furlansko plemstvo in pri tem našlo svojo smrt. Ko so Slovenci spoznali umetnost stavbarstva, so si mesto lesenih trdnjav od tujih zidarjev dali napraviti zidane gradove. Tako je gradeški patrijarh Fortunat leta 821. poslal panonskemu vojvodu Ljudevitu zidarjev in umetnikov, ki so mu stavili gradove, da je v njih našel zavetje ob času frankovskih napadov.

Tudi gradovi nemških plemičev se izprva niso dosti razlikovali od preprostih slovenskih trdnjav. Primeren prostor na strmem griču je bil obdan s plotom in nasipom, včasih tudi z okopi, na sredi se je dvigal mogočen trden stolp, v začetku lesen, pozneje zidan, ki je služil za opazovanje («straža»), pa tudi za stanovanje grajski gospodi. Razdeljen je bil v več nadstropij, da so lahko vanj spravili tudi obrambeno moštvo in zalogo živeža. Na grajskem dvorišču je bilo še nekaj koč za hlapce in dekle, hlevov, peči, in včasih tudi kapela. Mnogo gradov izprva ni imelo nobenih drugih prostorov, kakor trden stolp okrogli ali mnogokotne oblike. Zidali so te stolpe iz lomljenega kamna po dva metra na debelo; notranji premer je bil 9—10 metrov. Močni hlodi, ki so nosili stolp, so jih delili v več nadstropij. V spodnjih delih so bile navadno napravljene ozke strelne line, v zgornjih, ki so služila za stanovanja, pa večja okna. Tako obliko je imel n. pr. Kebejski grad pri Konjicah. V 12. sto-

letju so se ti preprosti gradovi razvili v mogočne razsežne stavbe. Toda grajski stolp (turn) je še vedno ostal najznamenitejši del poslopja. Zato so mnogi gradovi od njega dobili svoje ime, n. pr. Turn pri Premu, Iški turn, Turn pri Radečah, Turn pri Črnomlju itd.

Obleganje «Predjamskega gradu» pri Postojni

Gradovi posebne vrste so utrjene in pozidane jame, ki so že v prazgodovinski dobi služile človeku za bivališče. V srednjem veku so si včasih vitezi v njih poiskali varno zavetje in jih izpremenili v udobne gradove. Najznamenitejši grad te vrste je Jama (Lueg) pri Postojni (sedaj imenovan «Predjamski grad»), kjer je v 15. stoletju gospodoval glasoviti Erazem Predjamski. — Erazem je sprva bil mnogočislun junak, katerega je cesar Friderik III. pozval celo na svoj dvor in ga imel med svojim spremstvom. Toda vročerkvni vitez se je nekoč sprl s cesarskim maršalom Papenhajmom in ga zabodel. Zasledovali so ga kot morilca. Erazem je zbežal v svojo nedostopno Jamo in iz tega varnega zavetja je zdaj napravil roparske pohode po okolici, plenil in požigal. Postal je prava nadloga za vso Notranjsko. Zato je cesar ukazal l. 1483. svojemu tržaškemu glavarju Ravbarju, naj oblega Jamski grad in ujame drznega klativiteza. Hotel je Erazma in njegovo posadko izstradati. Toda iz grada je vodil skrivni podzemeljski rov v vipavsko dolino, od koder si je Erazem vedno preskrbel novega živeža. V zasmeje je vrgel včasih cel kos pečenega vola ali svežega sadja med oblegovalce.

Toda slednjič ga je vendar zadela usoda. Nek grajski hlapec je razodel Ravbarju, da hodi Erazem vsak večer v sobo grajskega vratarja in mu je obljubil, da bo z bakljo dal znamenje, kadar se bo zopet tamkaj mudil. Ko se je zvečer zablščalo dogovorjeno znamenje, nameri Ravbar svoj top proti onemu kraju. Kamenita krogla je podrla grajski zid, ki je pod svojimi razvalinami pokopal klativiteza. Erazem je bil zadnji svojega rodu. — Iste vrste, kakor Erazmov grad pri Postojni je bil tudi grad Luknja (Lueg) na Dolenjskem in Landerska jama v beneški Sloveniji. V veliki landerski duplini je bila sicer že v 9. stoletju cerkva sv. Ivana Krstnika, a hkrati je služila tudi Slovincem kot zavetišče ob sovražnih napadih. Zato jo imenujejo furlanski zgodovino-pisci «slovensko trdnjavo».

Drugi gradovi v naši deželi.

Za najstarejši grad v naši deželi se smatra Solkan pod Sveto goro. L. 1001. je podaril cesar Oton III. polovico tega gradu in polovico Gorice, ki je bila tedaj še mala vas, akvilejskemu patrijarhu Ivanu. Gotovo pa je tudi že goriški grad stal v 11. stoletju, ker so se že koroški Epenštajnci tedaj po njem nazivali grofje goriški.

Med najzanimivejše goriške gradove po svoji legi in stavbi pa je prištevati Devin. Na skrajnem koncu jadranskega morja, na strmih skali, ki skoraj navpično pada k morski gladini, stoji starodavna mogočna zgradba, ki še danes vzbuja občudovanje vsakega popotnika. Ponosno zre na morje pod seboj in kadar se njegovo zidovje sveti v solnčnih žar-

DNEVNE NOVICE

Kedaj bo konec?

Iz vse dežele prihajajo vesti, iz katerih je razvidno, da živi naše ljudstvo pod svoje vrste obsednim stanjem. Ne vemo iz kakšnih vzrokov in kdo je izdal tozadevni ukaz, gotovo pa je, da je po deželi mobilizirana fašistovska milica, da se vršijo dan za dnem preiskave pri nedolžnih ljudeh da se naši ljudje brez vsakega vzroka zapirajo in da so ponekod orožniki uvedli nekam čudno prakso, da kar na svojo roko na še bolj čuden način odmerjajo aretirancem kazen.

V Tolminu je bilo pri naših ljudeh nad 20 preiskav, orožniki so v pomanjkanju drugega pobirali tudi... staro železo, v Volčah, Ljubinju, v Zatoiminu, v Crnicah se orožniki obnašajo na nezasiščen način, kakor poročamo na drugem mestu, v Marezigah ustavljajo in zapirajo ljudi, ki gredo na delo in grozijo z maščevanjem, če bodo naši ljudje pisali v časopise ali jih sploh čitali. Enake vesti prihajajo tudi iz Istre in tudi po tržaški okolici se že ponavljajo cestni napadi.

Razmere, ki so nastale v zadnjem času, kličejo po hitri od pomoči, kajti naše ljudstvo si želi mirnega dela in je že sito šikan.

Izredni istrski pokrajinski odbor odstopil

Te dni je odstopil izredni pokrajinski upravni odbor za Istro. Za upravljanje pokrajinskega premoženja, bo bržkone imenovan poseben komisar. Od pokrajinskega odbora istrsko ljudstvo itak ni imelo nič, odkar je odpravljena pokrajinska avtonomija. Moralo je le vzdrževati nekoliko gospodov, namesto katerih bo moralo sedaj seveda — komisarja.

Gospodinjki tečaj v zavodu šolskih sester v Tomaju

Z mesecem februarjem se otvori v imenovanem zavodu nov petmesečni gospodinjki tečaj. Prošnje za sprejem, katerim je priložiti krstni list, zdravstveno spričevalo in zadnje šolsko spričevalo, naj se pošljejo na vodstvo zavoda najkasneje do 25. januarja t. l. Mesečnina znaša 150 lir, vpisnina 50 lir. Podrobnejša poročila se dobe od vodstva ustmeno ali pismeno.

Malarija v Istri

Uradni list «Gazzetta Ufficiale» objavlja imena občin in krajev, kjer vlada malarija in ki so vsled tega podvržene zdravniškemu nadzorstvu. V Istri so okuženi z malarijo ti-le kraji: Pula, Altura, Kavran, Galežana, Lobarika, Ližnjan, Medulin, Muntič, Peroj, Pomer, Premantura, Sišan, Stinjan, Fažana, Vodnjan, Barban, Kanfanar, Sv. Vinčenat, Bale, Rovinj, Piran, Osor, Nerezine, Veli Lošinj, Dračevac, Frati, Baderna, Mongeb, Monsalež, Zbandaj, Tar, Vrvari, Nova Vas, Funtane, Lim, Sv. Lovreč Pazenatički, Novigrad (Cit-tanuova), Tinjan, Žminj, Cere, Plomin,

Sumbreg, Vlahovo, Dobrava, Brgund i Sv. Martin pri Buzetu.

Vizum za potovanje v Jugoslavijo

stane za enkratno potovanje 25 lir, za večkratno potovanje v dobi šestih mesecev pa 50 lir.

Delni solnčni mrk

bo viden v soboto dne 24. januarja v popoldanskih urah. Pomrčanje prične nekoliko južneje od zapadnega solnčnega (desnega) roba. Ako ne bi solnce zašlo, bi videli ob 17.11 solnčno oblo pokrito 0.57, ker pa zaide solnce že ob 16.50,

bo solnce ob zatonu pokrito samo 0.36 solnčnega premera. Za slučaj lepega vremena se bo mrk lahko opazoval s prostim očesom, ker solnce nizko stoji. Ob zatonu solca se bo videla solnčna obla na zapadno južni strani okrnjena. Popolen solnčni mrk pa se bo videl samo v Severni Ameriki na velikih jezerih, Atlantskem oceanu ter konča severno od Škotske.

Pozdrav slovenskih vojakov

iz Benetek pošiljata Peter Škerk iz Praprota in Pobega iz Trsta.

Pazite na ponarejen denar

Milanski kvesturi se je posrečilo priti na sled družbi ponarejevalcev denarja. Družba je že razpečala večje število bankovcev po 50 lir.

Gospodarske novice

NAPRAVA IN GNOJENJE VRTOV.

Če dopušča vreme, sta januar in februar najbolj primerna za napravo novih, oziroma za obnovo že obstoječih vrtov.

Izbrani in odmerjeni prostor najprej ogradimo. Ograja mora biti takaka, da služi dobro svojemu namenu, pa bodisi zidana, železna ali lesena. Ko smo prostor ogradili, ga moramo prekopati 50—80 cm globoko. Med kopanjem gnojimo in po potrebi poboljšamo tudi zemljo z apnom, peskom, cestnim blatom, kompostom ali pa z laporjem. Pesek in kompost primešamo zemlji, če je ta preveč težka, lapor, cestno blato, ali pa tudi ilovico pa če je preveč lahka.

Za gnojenje je najboljši živalski gnoj. Če tega nimamo, si pomagamo z umetnimi gnojili. Med živalskimi gnoji je goveji gnoj prikladen za lahke, konjski, ovčji in kokošji pa za težke zemlje. Prašičji gnoj je najslabši in navadno najbolj voden. Zelo važni gnojili v vrtnarstvu sta tudi stranišnica in gnojnica.

Gnoja ne smemo nikdar v globočino zakopati, ker bi tam segnil in ne prišel nikdar v korist. V glavnem velja pravilo, da v lahkih zemljah stavimo gnoj bolj globoko, v težkih zemljah pa bolj plitvo. Pri napravi novih vrtov ne smemo z gnojem nikdar štediti, zlasti če je zemlja težka in potrebuje zrahljanja. Goveji gnoj je mrzel, konjski je pa vroč. Moč konjskega gnoja se pokaže v prvem letu, ali kmalu poneha, dočim poboljša gornji gnoj zemljo za več let. Kokošji gnoj je zelo dober, ali ima to napako, da je razni golazni zelo dobrodošel. Kjer je pa dosti čr-vov in glist, tam se tudi pojavi pri-

jatelj — krt, ki ga pa v vrtu iz utemeljenih razlogov ne maramo.

Gnojnico in razredčeno stranišnico pa rabimo za zalivanje bolj poleti. Ti dve gnojili vsebujeta največ dušika in uplivata naglo.

Kdor nima gnoja dovolj, ta naj si pomaga z umetnimi gnojili. Umetna gnojila so — kakor znano — dušična, fosforna in kalijeva gnojila. Izmed dušičnih gnojil sta najvažnejši čilski soliter in guano. Prvo gnojilo je že poznano, drugo pa pri nas malokdo pozna. Guano ni nič drugega, kakor tisočletja stari odpadki morskih ptic. To gnojilo kopljejo na južno-amerikanskih otokih. Obe gnojili rabimo kasno spomladi, ali pa poleti. En kilogram in pol do dva kilograma enega ali drugega gnojila raztopimo v 50 litrih vode in potem polijemo s to raztopino 100 m² površine. Rabiti več kakor 2 kg na vsakih 100 m² zemlje naenkrat je škodljivo, ker žge rastline.

Izmed fosfornih gnojil sta najvažnejša superfosfat in Thomasova žlindra. Prvo rabimo spomladi, drugo pa jeseni. Šest kg superfosfata na 100 m² popolnoma zadostuje. To gnojilo raztrosimo po površini in ga nekoliko zagrebemo pod setvijo. Tudi če smo s hlevskim gnojem o-

bilno gnojili, bo potrosenje 2—4 superfosfata na vsakih 100 m² površine velike koristi. Kot kalijeva gnojila rabimo kalijevo sol. Dva kilograma te soli zadostuje za 100 m² površine. Tudi to gnojilo rabimo spomladi.

Kmetovalci, prekopajte in pognojite vaše vrtove, kar bo vam in zlasti našim gospodinjam v veselje in korist!

Just Ušaj.

Cene valut v Trstu dne 22. t. m.

100. — dinarjev	lir	39 90 do	40 20
100. — čehoslov. kron		73 —	73 50
100. — avstrij kron		0.0340	0.0350
100. — francos. frankov		130.50	132 —
100. — švicar. frankov		472 —	475 —
1 — angleški funt		116.60	116.90
1 — dolar		24.35	24.45

IVAN KRŽE

ima v lastni zalogi najraznovrstnejše kuhinjske in druge hišne potrebščine

Iz aluminija, steklovine, lesa, emalirane prsti itd. CENE NIZKE. TRST, PIAZZA S. GIOVANNI št. 1

Odprl sem zalogo prvovrstnega

istrskega vina po Lit. 180.—

Priporoča se VODOPIVEC PETER, Podgrad - Castelnuovo.

Velika zaloga vina, žganja in likerjev Jakob Perhauc

ustanovljena leta 1878

Trst, via S. T. Xydias 6, Telef. 2-36

VEDNO V ZALOGI in po cenah izven vsake konkurence: pristen istrski tropinovec, kraški brinjevec in kranjski slivovec. LASTNI IZDELKI: šumeča vina, kakor šampanjec, šumeči istrski refošk „Lacrima Cristi“ in druga. SPECIALITETA: Jajčji konjak in Crema marsala ter raznovrstni likerji in sirupi kakor tudi pristi malinovec in drugo

Novo pogrebno podjetje

(NUOVA IMPRESA) - Trst, Corso V. E. III. 47 (pri trgu Goldoni)

Prevoz mrličev v tu- in inozemstvo. Vrš vsakorazredne pogrebe. Zaloga vseh mrtvaških predmetov (vsakovrstne krste, venci, sveče itd.) Nočna inspekcija v lastnih prostorih. Zaloga ul. Tesa 31, Tel. 14-02

kih, tedaj je mornarjem na Adriji dober kažipot. S svojo lego ne obvladuje le morja, temveč tudi cesto, ki pelje iz Furlanije mimo grada na Kras. Za časa Rimljanov je tu stal grad Pucinum, ob katerem je rastle znamenito vino. V srednjem veku je bil Devin sedež mo-gočne rodbine gospodov devinskih, ki so imeli tudi grad Prem. Bili so zelo na slabem glasu, ker so pogosto kot roparski vitezi nadlegovali trgovce, ki so z blagom potovali v Trst. Akvilejski patrijarhi so jih morali s silo krotiti. Leta 1395. je rod izmrl in grad je prišel v last Habsburžanov.

Drugi stari gradovi na nekdanjem goriškem ozemlju so še: Tolmin (ome-njen l. 1188.), Rihenberg (l. 1200.) in Vipava, ki je bila v 13. stoletju v posesti goriških grofov, pozneje pa akvilejskih patrijarhov.

Doba gradov je trajala skozi ves sred-nji vek. Ko so pa proti koncu 15. sto-letja iznašli smodnik in topove, tedaj ni pomagala gradovom niti visoka lega na strmih pečinah, niti debelo zidovje več. Gospoda se je preselila iz svojih utrje-nih bivališč v ravnine in si tamkaj po-stavila nove udobne hiše z gospodar-skimi poslopji — graščin.

Tudi stari plemiški rodovi so veči-noma izmrli, njihovi ponosni domovi pa so razpadli. In sedaj je mesto gradov videti le še žalostne razvaline, katere obraščajo smreke in prepleta zeleni bršljan. Vendar so tudi te razvaline ča-stitljive in zanimive, ker se jih drži lep kos naše preteklosti.

Kakšno življenje je bilo na gradovih?

Omenili smo že, da v starih časih ne

smemo iskati sedanje gospodstvo udobnosti in razkošnosti. Življenje v nekda-njih gradovih ni bilo posebno prijetno in kratkočasno. Prostora je bilo med debelim zidovjem primeroma malo. Dok-ler so bili še «turni» edina grajska stavba, je služila za stanovanje ena sama izba, v kateri so gospoda in dru-žina bivali, obedovali in spali. Iz 12. stoletja je bila poleg stolpa pač tudi udobnejša hiša, ki so jo imenovali pala-čo (palas). V njej je bila velika dvo-rana, ki je služila za sprejemnico in je bila često okrašena z orožjem, lovskimi trofejami, v poznejših časih tudi s po-dobami prednikov. Imenovali so jo vi-teško dvorano ali dvorano prednikov. Gospodinja in otrokom je bila odme-njena za stanovanje čumnata (keme-nate).

V teh prostorih, ki so bili preprosto opravljeni, se je razvijalo enakomerno življenje grajske gospode. Prave raz-svetljave in kurjave niso poznali. Sve-titi so si morali z voščeniimi svečami, ki so bile pa drage, ali pa z bakljami in treskami, ki so slabo svetile in dajale mnogo dima. Ker po sobah ni bilo peči, ampak le neke vrste kuršča, kakoršni so še sedanjí laški kamini, zato so po gradovih mnogo prezebovali. Kamini so namreč požrli mnogo drv in zelo za-kadili sobe, pa dajali le malo gorkote. Tudi stekla še niso poznali. Okna, ki so bila itak zelo majhna, so morali za-delati z lesenimi zatvornicami, z me-hurji, roženimi ploščami, s koženico ali pa oljnatim papirjem. Zato je bilo v dvorani mnogokrat temno še po dnevi. Ob slabem svitu plapolajočih bakelj in ob brlečih treskah so grajske gospe s

svojimi hčerami in deklami opravljale ročna dela, predle, vezle, pletle, šivale, dočim so možje polegali po klopih, po-grnjenih s kožami ubitih živali in s popivanjem kratili čas. Poslednje je bilo po gradovih le preveč v navadi. In Janez Ludovik Lindeški, ki si je izbral za ge-slo: «Vinca kupica je moja ljubica», ni bil edini svoje vrste.

Najljubše opravilo viteške gospode je bil boj. Kadar ni bilo treba vojvodu ali kralju slediti v vojsko, so si pa drugod poiskali priložnosti za tak posel. Mnogo naših viteзов je šlo v 11., 12. in 13. sto-letju v sveto deželo bojevati se proti Turkom, odkoder se navadno niso več vrnili. Ali pa so doma drug drugemu napovedali boj, si škodovali na imetju, požigali vasi, ropali in plenili. Marsika-teri vitezi, ki so imeli svoje gradove ob velikih trgovskih cestah, so se večinoma preživljali z ropom. Napadali so mimo-idoče karavane trgovcev, jim ugrabili blago, njih same pa zaprli, dokler se niso odkupili z veliko svoto denarja. Nekateri vladarji, zlasti Rudolf Habs-burški, so se mnogo trudili, da bi zatrli to roparsko vitezstvo, vendar je naha-jamo tja do novega veka.

V mirnih časih je bil zlasti lov pri-ljubljena zabava. Posebne vrste je bil lov s sokoli. Udeleževali so se ga tudi grajske gospe in gospodične. Sokole so namreč tako izučili, da so jim krotko sedeli na rokah, ob danem znamenju pa se spustili v zrak za drugimi pticji, jih oklivali, da so mrtvi ali omamljeni popa-dali na tla.

Viteške igre ali turnirji

Še večjega pomena so bile v življenju

grajske gospode viteške igre ali turnirji, kjer so si iskali zabave, časti in slav-nega imena. Turnirji so bili vojna šola za viteze. Tu so pokazali javno svojo moč, spretnost in pogum. Turnir je bil napovedan na določenem mestu že več mesecev naprej in gospoda je prišla tja od blizu in daleč. Kranjski zgodovinar Valvasor pripoveduje, da se je vršil leta 1165. v mestu Curihu na Švicarskem tak turnir, in da se ga je udeležilo mnogo plemstva iz Koroške in Kranjske. Z vojvodom Henrikom Bavarskim je prišel tja Sigismund Galenberški, v vojvodom Koroškim Henrik Lichtenberški, Ambrož Črnomeljski in Ivan Apfalter.

Za boj določeni ravni prostor je bil s peskom posut in ograjen. V polkrogu so bili postavljeni leseni odrji za gle-dalce. Vitezi, ki so se smeli udeležiti turnirja, so najprej nastopili skupno. v železni opravi, s šlemom, oklepom in ščitom. Objahali so ves bojni prostor, klanjajoč se gospodi na odru. Na poziv glasnika (herolda) sta se potem nasprot-nika postavila drug proti drugemu s kopjem ali sulico v roki. Na dano zna-menje sta izpodbodla konja in si zdirljala naproti. Vsak izmed njiju je skušal na sprotnika tako v prsi zadeti, da bi ta omahnil in s konja padel na tla. Kdor je to dosegel, je bil zmagovalac. Ako je bil prvi nasprotnik poražen, je nastopil drugi, tretji in igra se je ponavljala tako dolgo, da ni bilo nikogar več, ki bi bil kos zmagalcu.

Častno pa je bilo za viteza, ako se mu je pri sunku zdrobilo kopje. Zlom-ljeno kopje je smel zamenjati z novim in nadaljevati. Čim več kopij je vitez zlomil, čim več nasprotnikov je vrgel v

Razno

Kako Francozi skrbijo za revne dijake.

Francozi so velik narod in razpolagajo z velikim številom učenih ljudi, a vkljub temu ne zanemarjajo dijaške mladine. Vlogo naše skromne «Dijaške Matice» vrše tam univerze, ki razpolagajo, seveda, z mnogo večjimi fondy, nego je to mogoče nam v naših skromnih razmerah. Na Francoskem obstoja že več let zakon, ki dovoljuje univerzam, da smejo dijakom dajati posojila na častno besedo. Akademiki se obvežejo, da bodo povrnila posojila po preteku gotove dobe. To se zgodi, seveda, šele tedaj, ko dobe službo in s tem plačo. Vsega skupaj so dovolile francoske univerze lani vseučiliščnikom za 915.000 frankov posojil. Kredit je znašal 1.158.000 frankov. Vidi se torej, da dijaki niso izrabili vsega kredita, ki so ga imele univerze na razpolago za posojila.

Rusko mesto Jekaterinburg prekrščeno.

Sovjetska vlada je prekrstila Jekaterinburg, kjer je bil umorjen nesrečni ruski car s svojo rodbino, na ime Sverdlovsk t. j. na čast prvega predsednika vseruskega izvršnega odbora.

Mijav? Ne: Hav!

Neki Evropejec je bil prvič na Kitajskem na kosilu pri mandarinu. Doma je večkrat slišal, da jedo Kitajci mačje meso. Ko so prinesli na mizo nekako pečenko, je rahlo dregnul svojega soseda ter kazoval na pečenko tiho vprašal: «Mijav — mijav?» Vprašani Kitajec je odločno odkimal z glavo in glasno odgovoril: «Hav — hav!» (Torej pečenka le ni bila mačja, temveč — pasja.)

Počivaj v miru, dokler...

Neutolažljiva vdova je dala napraviti svojemu pokojnemu možu nagrobni spomenik s sledečim napisom: «Počivaj v miru, dokler ne pridem za teboj.»

Najdebelejša Francozinja.

V pariški bolnici je te dni umrla najdebelejša Francozinja. Tehtala je nekaj nad 216 kg. Rakev je nosilo 10 pogrebcev.

Noe je kriv...

Vojaki so se prišli pritožiti k naredniku, da ne morejo spati, ker so stenice v sobi. Narednik: «Pa se pridete k meni pritožiti? Pritožite se pri očaku Noetu, zakaj je vzel par tega mrčesa na barko!»

Lanska trgateg v Italiji

znaša po najnovejših uradnih poročilih 63.350.000 q grozdja. Vina je okoli 40 mil. hl.

Kit za sode.

Ako sod nima težkih poškodb in je le izsušen ali ima majhno razpoklino na dnu, se z uspehom uporablja tako zvani «kit za sode», ki se napravi iz 25 delov loja, 20 delov voska, 40 delov svinjske masti in 25 delov presejanega lesnega pepela, kar se vse dobro zmeša in se poškodovano mesto na sodu zamaže.

Odgovorni urednik: Janko Runtič.

LISTNICA UREDNIŠTVA

Dopisniku iz Smokvice pri Movražu: Vašega dopisa, žal, ne moremo objaviti, ker je preveč osebno. Onega gospoda, o katerem pišete, poznamo in smo mu že sami marsikaj dopovedovali a je vsaka beseda bob v steno. Pustimo ga zdaj pri miru!

POSLANO *)

Ker se v dolinski občini širi glas, da sva podpisana Karel Kraljič iz Boljunca št. 160 in Matija Žerjal iz Boljunca št. 149 delovala na to in kriva, da je bil občinski zastop razpuščen ter nameščen komisar in da sva določala visokost družinskega davka izjavljava tem potom:

da so take govorice, ki se iz gotovega namena širijo, popolnoma izmišljene in neresnične.

Kakor vsak pameten občan tudi mi dva obsojamo vladno odredbo o imenovanju vladnega komisarja, ki obremenjuje občino z izvanrednimi stroški in z drugimi krivicami. Pozivljamo vse tiste, ki se upajo dokazati, da sva z najmanjšim prestopkom zakrivila, da je občini imenovan komisar, ali da sva kaj v zvezi z družinskimi davki, da to javno in brez vsakega ozira dokažemo; drugače bova smatrala vse, ki širijo take govorice, za podle obrekovalce in lažnjivce.

Zlasti pozivljamo sovaščane, katerim je kaj znano o takem najinem delovanju, da se zgledajo pri prihodnji seji srezkega zbora.

Boljunec, 21. januarja 1925.

Karel Kraljič,
Matija Žerjal.

*) Za članke pod tem naslovom uredništvo odgovarja le v toliko, kolikor mu zakon velevala.

TRŽNE CENE:

dne 21. t. m.

Česen	900—1000
Pomaranče (100 komadov)	12—23
Čebula	130—140
Karfiol (100 komadov)	140—200
Korenje	50
Kislo zelje	130—165
Salata	80—400
Limone (100 komadov)	6.70—7.40
Jabolka	100—270
Krompir	65—80
Hruške	120—130
Paradižniki	300
Radič	130—350
Radič (rdeč)	200—300
Špinača	180—300

Sadjarji pozor! Škarje, žagice cepilne nože znamke „Kunde“, cepilni vosek, anti-panessit prodaja JUST USAJ, agronom v Gorici, Via C. Favetti št. 6.

prah, tem slavnijeje je bilo njegovo ime. Turnirji navadno niso bili boji na življenje in smrt, vendar se je pri njih mnogokrat pripetila nesreča. Ako je vitez v težki železni opremi padel s konja, si je lahko zlomil roko ali nogo, ali pa mu je nasprotnikovo orožje zadalo hudo rano. Včasih so se pa ti dvoboji bojevali tudi iz sovraštva in ljubosumnosti. Tedaj nasprotnika nista prej jenjala, da je eden iz njiju mrtev obležal na bojišču. Zmagalci v turnirjih so bili zelo slavljani. Od plemenitih gospodov so dobili nagrado: dragoceno orožje, zlato verižico ali prstan. Njihovi čini pa so se povečevali z besedo in pesmijo.

Kako je Lambergar Pegamu glavo odsekal.

V 15. stoletju je živel na gradu Kamnu pri Radovljici tak slaven junak, Gašper Lambergar po imenu. Meril se je v boju s samim cesarjem Maksimilijanom in je nebroj nasprotnikov vrgel v prah. Med temi je bil zlasti nek velikan iz Češkega, kateremu je Lambergar odsekal glavo. Slovenska narodna pesem «Pegam in Lambergar» zanimivo opisuje ta viteški dvoboj.

Pegam izziva Dunajčane in samega cesarja, češ, da ga nima junaka, ki bi se z njim boril. Toda cesar se takoj spomni na Lambergarja, ki prebiva na Kamnu v kranjski deželi in mu brž napiše list, naj pride na Dunaj in se Pegamu v bran postavi. Lambergar pa

poda se v svetlo kamnico, na glavo dene kapico, pripaše sebi sabljico, zasede konjčca brzega.

Zgodba o Pegamu in Lambergarju je bila med slovenskim ljudstvom tako znana, da jo pogosto nahajamo naslikano celo na čebelnih panjih. Slava nekdanjega viteštva in njegovih bojev se zrcali v njej.

Ljubljanska kreditna banka

Telefona: 5-12; 22-98 Podružnica v Trstu: Via XXX Ottobre 11 Telefona: 5-18; 22-98

BRZOJAVNI NASLOV: BANCALUBIANA

Podružnice;

Gorica, Brežice, Celje, Črnomelj, Kranj, Logatec, Maribor, Metković, N. Sad, Ptuj, Sarajevo, Split

Centrala v Ljubljani

Delniška glavnica in rezervni zaklad: 60.000.000 dinara.

Bavi se z vsemi bančnimi posli. - Sprejema vloge na vložne knjižice ter jih obrestuje z 4%, a vloge na tekoče račune z 4 1/2% netto. - Za odkaz vezanih vlog plača odstopke po dogovoru. - Izvršuje borzne naloge in daje v najem varnostne pušice (SAFES)

Blagajna je odprta od 9 1/2 do 12:50 in od 14 1/2 do 16 ure.

Čevljarnica Forcessin

Odlikovana na mednarodni razstavi v Genovi z „Diploma di gran premio“

TRST - Via Giuseppe Caprin št. 5 pri Sv. Jakobu - TRST

Kdor išče obuvalo cenó a vendar lepo, ta bo pomislil malo, ne kupil kar na slepo!

In šel bo k „FORCESSINU“, ki v Trstu vsem od kraja — ubožcu al' bogatinu — najboljše čevlje daje ...

Čevlji za delo
L 48.—

Čevlji za delo
L 48.—

Najlepši
žepni koledar je
ŠTOKOV

VEDEŽ

Trgovina jestvin in kolonijalnega blaga
FRANC NAROBÉ
TRST

Via Commerciale 18. Podružnica via Valmauro 19
ima vedno najboljše blago. Poštežba točna.

Cene nizke.

Za obilen obisk se najtopleje priporoča: Fr. Narobe

IZŠEL JE

VEDEŽ

najprikladnejši žepni koledar
ZA LETO 1925

Dobiva se v knjigarni J. STOKA
TRST — VIA MILANO 37.

Najstarejši sloven. denarni zavod

Tržaška posojilnica in hranilnica

registrovana zadruga z omejenim poroštvom

uraduje v svoji lastni hiši

ulica Torre bianca št. 19, I. n.

Sprejema navadne hranilne vloge na knjižice, vloge na tek. račun in vloge za ček. promet ter obrestuje

po 4%

večje in stalne vloge po dogovoru. Daje posojila na vknjižbe, menjice, zastave in osebne kredite. Obrestna mera po dogovoru.

Uradne ure za stranke od 9 do 13.

Ob nedeljah in prazn. je urad zaprt

Telefon št. 25-47.

Spomnite se DIJAŠKE MATICE!

BUFET PRIMC

Trst, ulica XXX Ottobre 19, nasproti kavarne Commercio

Točim najboljše istrsko in vipavsko vino ter kraški teran. — **Vedno sveže Dreherjevo pivo.** Mrzla in gorka svinjina, sardine itd. — **POSTREŽBA TOČNA.**
Za obilen obisk se priporoča

Lastnik IVAN PRIMC.

Zahtevajte in prepričali se bode, da je

MILO-GODINA

NEPREKOSLJIVO

Izdeluje dobroznana domača trdka

J. S. Godina, Trst Via Scoglio 316
Telefon št. 18-78